

ეკონომიკური გლობალიზაციის გავლენა სამოქალაქო დაპირისპირებებზე

**ნესტან ჯაჭვლიანი,
ნანა ლობჯანიძე,
სალომე ლომსაძე,
ამზა ჩარგაზია**

თსუ ბაკალავრიატის
მე-2 კურსის სტუდენტები.

რეზიუმე

გლობალიზაცია - ეს ის პროცესია, რომელიც დღეს მსოფლიოში მიმდინარე პოლიტიკურ თუ ეკონომიკურ მოვლენებზე მნიშვნელოვნად მოქმედებს. მისი დადებითი როლი, განსაკუთრებით განვითარებად ქვეყნებზე, აშკარაა, მაგრამ, საპირისპიროდ, მოცემულ ნაშრომში გვსურს, ვაჩვენოთ გლობალიზაციის უარყოფითი ეფექტიც მოცემულ ქვეყნებში.

იმ დროს, როდესაც გლობალურ ბაზრებთან ინტეგრაციამ უნდა შეძლოს პრობლემების პრევენცია ქვეყნის შიგნით, ეს ყველაფერი პირიქით ხდება. სწორედ გლობალიზაციის პროცესსა და ქვეყნების გარკვეულ ჯგუფში განვითარებულ სამოქალაქო დაპირისპირებებს შორის არსებობს მიზეზშედეგობრივი კავშირი. ნაშრომში ნაჩვენებია იქნება ლიბანის ქეისი, როგორც ერთ-ერთი საუკეთესო მაგალითი ეკონომიკის ზრდისა და, ამასთან, სამოქალაქო ომის 15-წლიანი გამოცდილებისა. სწორედ ეკონომიკური გლობალიზაცია გახდა ფაქტორი ომის გაღვივებისა და გახანგრძლივებისა. ნაშრომის მიზანია, გვაჩვენოს ზოგადი მოცემულობა, ფაქტები და მათ შორის კავშირები, რაც დაამტკიცებს გლობალიზაციის პროცესის ეფექტებს ქვეყნის შიდა დაპირისპირებებზე.

საკვანძო სიტყვები: გლობალიზაცია, სამოქალაქო ომი, ბაზარი, ღიაობა, კონფლიქტი, კაუზალობა, ეკონომიკა

შესავალი

მსოფლიოში მიმდინარე გლობალური პროცესები მნიშვნელოვან გავლენას ახდენენ სახელმწიფოთა ეკონომიკურ განვითარებაზე, ქვეყნის ეკონომიკურ მდგომარეობასა და სამოქალაქო ომებს შორის კი ყოველთვის არსებობდა გარკვეული დამოკიდებულება. აქედან გამომდინარე, დღეს აქტიურად მსჯელობენ იმის შესახებ, რომ ეკონომიკურ სფეროში მიმდინარე გლობალიზაცია და მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში არსებულ სამოქალაქო დაპირისპირებებს შორის გარკვეული კავშირი არსებობს.

ძირითადი ტექსტი

გლობალური ეკონომიკური ინტეგრაცია გავლენას ახდენს საზოგადოებაზე, იწვევს ეკონომიკის ცვალებადობას, იცვლება ექსპორტისა და იმპორტის სექტორებს შორის არსებული კავშირები და შემოსავლები. ზოგადად, გლობალიზაცია ზრდის ეკონომიკურ ურთიერთობებს სახელმწიფოთა შორის, ხელს უწყობს კაპიტალის ინტერნაციონალიზაციას, იხსნება ბაზრები და უცხოური ფინანსური ნაკადები დიდი რაოდენობით შემოდინებიან ქვეყანაში. ეს უზვი ცვლილებები და სიახლეები კი, რა თქმა უნდა, გავლენას ახდენს სახელმწიფოთა შიგნით არსებულ მდგომარეობაზე და მათ შორის შიდა კონფლიქტებზეც. ერთი რამ ცხადია - ეკონომიკური გლობალიზაციის სწრაფ ტემპებში გადასვლის პარალელურად სხვადასხვა სახელმწიფოებში კვლავ ხდება შიდა დაპირისპირებები და მათი რაოდენობა უფრო და უფრო იმატებს. სამოქალაქო დაძაბულობის კერები, რეალურად, ანტარქტიდის გარდა დედამიწის ყველა კონტინენტზე გვხვდება. განსაკუთრებით კონფლიქტების სიხშირით გამოირჩევიან აფრიკისა და აზიის სახელმწიფოები. მხოლოდ ამ ორ კონტინენტზე 1945-1999 წლებში 127 სამოქალაქო დაპირისპირება მოხდა. ყოველწლიურად ათასობით ადამიანი ეწირება სამოქალაქო კონფლიქტებს.¹

¹ Volker Krause and Susumu Suzuki. (2005) Causes of Civil War in Asia and

აქედან გამომდინარე, აღნიშნული საკითხის კვლევა ნამდვილად საინტერესოა.

ამ ნაშრომში განხილული იქნება 1975-1990 წლებში ლიბანში მიმდინარე სამოქალაქო ომი. დაპირისპირებაში კონფესიური ფაქტორი, მართალია, მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა, თუმცა მას მთლიანად კონფესიური ხასიათი არ ჰქონია. პოლიტიკურად მემარჯვენე მარიონეტები კონსერვატულად განწყობილ ბევრ მუსლიმთან ერთად მემარცხენე პალესტინელებს ებრძოდნენ, რომლებსაც სხვა მუსლიმი ლიბანელების მხარდაჭერა ჰქონდათ, განსაკუთრებით კი შიიტი მუსლიმების, რომლებიც ლიბანში, ისევე როგორც სხვა არაბულ ქვეყნებში, მოსახლეობის ყველაზე ღარიბ ფენას წარმოადგენენ. ლიბანის სამოქალაქო ომი ილუსტრირებას ახდენს კავშირისას ეკონომიკური დღის წესრიგისას, ძალისას და დაუცველობისას.¹

ისმის კითხვა: რეალურად როგორ გავლენას ახდენს ეკონომიკური გლობალიზაცია მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში მომხდარ სამოქალაქო დაპირისპირებებზე? ხელს უწყობს, თუ პირიქით. ლიბანის სამოქალაქო ომის შემთხვევაში რა როლი შეასრულა ეკონომიკური გლობალიზაციის საფუძველზე მომხდარმა ცვლილებებმა?

ნაშრომის მიზანია მიზეზშედეგობრივი კავშირის წარმოჩენა ეკონომიკურ გლობალიზაციასა და სამოქალაქო კონფლიქტებს შორის, ლიბანის სამოქალაქო ომის განხილვის საფუძველზე ეკონომიკური გლობალიზაციის იმ ასპექტების გამოყოფა, რომელიც, შესაძლოა, გავლენას ახდენდეს სამოქალაქო ომების გაღვივებაზე მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში.

მეცნიერთა გარკვეული ჯგუფები, განსაკუთრებით ისინი, ვინც ნეოლიბერალურ იდეებს იზიარებენ, თვლიან, რომ ეკონომიკური ღიაობა მოიტანს სამოქალაქო ომების უფრო დაბალ რისკსა და სოციალურ ჰარმონიას. ეკონომიკური გლობალიზაცია მძლავრი დეტერმინანტია პოლიტიკური ძალადობის შესაჩერე-

Sub-Saharan Africa: A Comparison. Social Science Quarterly 86(1): 167.

1 Marie-Joelle Zahar. (2000/2001) Is All the News Bad News for Peace? Economic Agendas in the Lebanese Civil War. International Journal 56(1): 119.

ბლად. ლიბერალების აზრით, ბაზრების გაფართოება და გაღრმავება დადებითად იმოქმედებს მშვიდობასა და სოციალურ პროგრესზე.¹ შესაძლებლობა-ღირებულების პერსპექტივის გათვალისწინებით, ღია ეკონომიკის პირობებში ნაკლებად გროვდება სამოქალაქო აჯანყებისთვის საჭირო კაპიტალი, მაშინ, როცა დახურული ეკონომიკის არსებობის შემთხვევაში მეტი შესაძლებლობაა, ხორციელდებოდეს არალეგალური ეკონომიკური აქტივობები, რაც სუსტი სახელმწიფოს პირობებში გადაიქცევა ორგანიზებულ შეიარაღებულ საქმიანობაში.²

მკვლევართა გარკვეული ჯგუფი ხელმძღვანელობს ლიბანში ომის წინა პერიოდში არსებული ზოგადი ეკონომიკური მონაცემებით, როგორიც არის, მაგალითად, გაზრდილი მთლიანი შიდა პროდუქტის მოცულობა, და აცხადებს, რომ ლიბანში ეკონომიკური გლობალიზაცია დადებითი შედეგების მომტანი იყო. ამ პერიოდში ღია ბაზრის პირობებში გაუმჯობესდა ეკონომიკური მაჩვენებლები.³ შესაბამისად, არ არსებობს უარყოფითი კორელაცია სამოქალაქო ომსა და ქვეყნის გლობალურ ეკონომიკურ სისტემაში ჩართვას შორის. თუმცა, ამ შემთხვევაში მკვლევრები არ ითვალისწინებენ ქვეყნის შიგნით რეგიონების მიხედვით არსებულ მძიმე სიტუაციას. ასევე იმას, რომ ქვეყნის მოსახლეობა ორ პოლუსად იყო დაყოფილი ეკონომიკური კეთილდღეობის თვალსაზრისით: ძალიან მდიდრებად და უკიდურესად ღარიბებად.

განსხვავებით ნეოლიბერალებისაგან, ანტიგლობალისტების უმეტესობა, მათ შორის ნეომარქსისტები, მიიჩნევენ, რომ გლობალიზაცია სხვა არაფერია, თუ არა მდიდარი და ძლიერი ქვეყნების მიერ საკუთარი ძალაუფლების გავრცელება ექსპლუატატორი კაპიტალიზმის მეშვეობით და ეს არ იქნება მშვიდობის მომტანი. მხოლოდ საზოგადოების გარკვეული ფენები იღებენ სარგებელს, რის შედეგადაც ქვეყნის შიგნით გამოიყოფა მარ-

1 Ranveig Drolsum Flaten and Indra de Soysa. (2012) Globalization and Political Violence, 1970-2008. *International Interactions* 38: 636.

2 Indra de Soysa and Hanne Fjelde. (2010) Is the Hidden Hand an Iron Fist? Capitalism and Civil Peace, 1970-2005. *Journal of Peace Research* 47(3): 292.

3 Samir Makdisi and Richard Sadaka. (2003) The Lebanese Civil War, 1975-1990. *American University of Beirut Institute of Financial Economics* 3: 15.

გინალური ჯგუფები. ხელისუფლება ცდილობს მათ დახმარებას, მაგრამ ვერ ახერხებს, მის მიერ გატარებული ღონისძიებები არაეფექტურია. რადგან თავისუფალ ბაზრებს მნიშვნელოვანი გავლენა აქვთ პოლიტიკაზეც, მთავრობები დაკარგავენ კონტროლს გადასახადებზე, გადაწყვეტილების მიღებაზე, სახელმწიფოს როლის დაკნინების პირობებში გლობალიზაცია იქნება უხარისხობის და დაუცველობის მომტანი. სახელმწიფოები ვეღარ შეძლებენ, დაიცვან თავიანთი მოქალაქეები, მათი დემოკრატიული უფლებები. მსოფლიო ბანკს შეუძლია ისეთი პოლიტიკის გატარება, რომელიც დააზარალებს ჩვეულებრივ მოსახლეობას.¹

არსებობს განსხვავებული მოსაზრებებიც, რომელთა მიხედვითაც საერთაშორისო ვაჭრობა ეს ის მექანიზმია, რომელიც ორი ურთიერთსაპირისპირო მიმართულებით შეიძლება მოქმედებდეს სამოქალაქო კონფლიქტებზე. ერთი მხრივ, რადგან სამოქალაქო ომი ანგრევს ქვეყნის ეკონომიკასა და სავაჭრო მიღწევებს, სახელმწიფოს აქტიურმა ჩართვამ საერთაშორისო ვაჭრობაში და ეკონომიკური კეთილდღეობის ზრდამ შეიძლება ითამაშოს შემაკავებელი როლი სამოქალაქო კონფლიქტებში, თუმცა, მეორე მხრივ, საერთაშორისო ბაზარს შეუძლია იმოქმედოს, როგორც ერთგვარმა დამზღვევმა და უზრუნველყოს ქვეყნის შიდა ბაზრის შეცვლა სამოქალაქო ომის პერიოდში.² საზოგადოებები, რომლებიც ეკონომიკურად ღიაა, ყოველთვის უფრო მშვიდობიანია, თუმცა, ამავდროულად, ეკონომიკის ლიბერალიზაცია სუსტად ზრდის არასტაბილურობის ხარისხს ქვეყანაში. ამ მხრივ, გლობალიზაცია არ უნდა განვიხილოთ, როგორც სრულიად უწყინარი პროცესი.

დღეს საკმაოდ ბევრი მკვლევარი მივიდა დასკვნამდე, რომ ზოგადი კვლევა ეკონომიკურ გლობალიზაციასა და სამოქალაქო ომებს შორის კავშირის დასადგენად სრულიად უსარგებლოა.

1 Ranveig Drolsum Flaten and Indra de Soysa. (2012) Globalization and Political Violence, 1970-2008. International Interactions 38: 633.

2 Philippe Martin, Mathias Thoenig and Thierry Mayer. (2008) Civil Wars and International Trade. Journal of the European Economic Association 6 (2/3): 545.

უფრო ზუსტი დასკვნების გასაკეთებლად, საჭიროა თითოეული სახელმწიფოს შემთხვევა ცალცალკე იქნას განხილული.¹ ეკონომიკური გლობალიზაციის გარკვეულმა ასპექტებმა ერთ ქვეყანაში, შესაძლოა, დაარღვიოს სამოქალაქო ჰარმონია, მეორეში კი პირიქით. უფრო მეტიც, ზოგიერთი მკვლევარი უპირატესობას ანიჭებს შეხედულებას, რომლის მიხედვითაც ამ ორ ცვლადს შორის არსებითი კავშირი არ არსებობს.²

51 შესწავლილი სამოქალაქო ომიდან, კვლევის შედეგებმა აჩვენა, რომ 35 ომში გლობალიზაციამ დადებითი გავლენა იქონია ომის დაწყებაზე, 14 შემთხვევაში შეამცირა ომის რისკები, 2 შემთხვევაში საკმარისი მონაცემების არქონის გამო შესაბამისი დასკვნების გაკეთება ვერ მოხერხდა.³

ლიბანის სამოქალაქო ომი დაიწყო 1975 წლის აპრილში, 29 წლის შემდეგ, რაც ქვეყანამ დამოუკიდებლობის მოპოვება შეძლო, საბოლოოდ იქნა გაყვანილი ტერიტორიიდან უცხოური ჯარები. სამოქალაქო ომი შეიძლება, დავყოთ სამ ფაზად. ომის აღნიშნული ფაზები ერთმანეთისგან შეიძლება, განვასხვაოთ სპეციფიური განვითარების სანყისებით, რომელიც ახასიათებდა თითოეულ მათგანს.

პირველი ფაზა მოიცავს 1975-1977 წლებს, რომლის დროსაც ძირითადი შეტაკებები მიმდინარეობდა დაპირისპირებულთა ორ ბანაკს შორის. ერთ ბანაკს წარმოადგენდნენ ტრადიციული ქრისტიანული გაერთიანებები ანუ მარიონეტების გაერთიანებები, რომლებიც იყვნენ მთავრობის მომხრეები, ხოლო მეორეს - ლიბანის პოლიტიკური პარტიების კოალიციის მხარდამჭერები ე.წ. PLO. PLO ეფექტურად აკონტროლებდა ქვეყნის დედაქალაქ ბეირუთის დასავლეთ ნაწილს, ხოლო ტრადიციული ქრისტიანუ-

1 Margit Bussmann and Gerald Schneider. (2007) When Globalization Discontent Turns Violent: Foreign Economic Liberalization and Internal War. *International Studies Quarterly* 51 (1): 82.

2 Caroline A. Hartzell, Matthew Hoodie and Molly Bauer. (2010) Economic Liberalization via IMF Structural Adjustment: Sowing the Seeds of Civil War? *International Organization* 64 (02): 349.

3 Mark David Nieman. (2011) Shocks and Turbulence: Globalization and the Occurrence of Civil War. *International Interactions*, 37: 269.

ლი გაერთიანებები აკონტროლებდნენ აღმოსავლეთ ბეირუთს. თუმცა, შემდეგ უკვე ჩაერივნენ საგარეო ძალები კონფლიქტში, განსაკუთრებით სირიის მხრიდან, რის შედეგადაც მოხერხდა ბეირუთის გაერთიანება. კონფლიქტის ეს პერიოდი მშვიდობის აღდგენით დასრულდა.

მეორე ფაზა კონფლიქტისა არის 1978-1982 წლები. ამ პერიოდში დაპირისპირებულ მხარეებს შორის ბრძოლა მიმდინარეობდა არა მხოლოდ ბეირუთში, არამედ ქვეყნის სხვა ნაწილებშიც. ისრაელიცა და სირიაც აქტიურად იყვნენ ჩართულნი სამხედრო მოქმედებებში. მთელი ქვეყანა გაყოფილი აღმოჩნდა: ნაწილს რეგიონებისას აკონტროლებდნენ სირიელები, ლიბანის არმია და მათი მომხრე ლიბანური დაჯგუფებები; მეორე ნაწილს აკონტროლებდა PLO და მისი მხარდამჭერი ლიბანური გაერთიანებები. ბეირუთი კვლავ აღმოჩნდა დაყოფილი დაპირისპირებულ მხარეთა შორის.

კონფლიქტის მესამე ფაზა 1982 წლის ივნისიდან 1990 წლის ოქტომბრამდე გრძელდებოდა. ამ ეტაპზე განსაკუთრებით მძიმე და სისხლისმღვრელი დაპირისპირებები მიმდინარეობდა. მხარეებმა დაიწყეს კონფლიქტის მოგვარებაზე ფიქრი, თუმცა რეალურად ეს ვერ ხორციელდებოდა. ომის მოცემულ ხანგრძლივობას თუ გავითვალისწინებთ, გასაკვირი არ უნდა იყოს, რომ 1982-1990 წლებში სწრაფად უარესდებოდა ეკონომიკური და სოციალური პირობები, რაც განპირობებული იყო ფინანსური მდგომარეობის გაუარესებით და დაჩქარებული ემიგრაციის ტემპებით. 1984 წლიდან ლიბანურმა ფუნტმა დაიწყო სწრაფი გაუფასურება. ეს იყო პერიოდი ბიუჯეტის მზარდი დეფიციტისა და ინფლაციის მაღალი დონისა.

სამოქალაქო ომი დამთავრდა 1989 წლის ოქტომბერში, მას შემდეგ, რაც არაბთა დახმარებით ქალაქ ტაიფში, საუდის არაბეთში, მოხერხდა ეროვნული შერიგება. ეს შეთანხმება ცნობილია, როგორც ტაიფის შერიგება და იგი რატიფიცირებულ იქნა იმავე თვეს ლიბანის პარლამენტის მიერ. თუმცაღა ქვეყნის ტერიტორიაზე მიმდინარე ბრძოლები სრულად 1990 წლის ოქტომბრამდე არ დასრულებულა.

ეს სამოქალაქო ომი ლიბანს ძალიან ძვირად დაუჯდა. ქვეყანამ 144 000-ზე მეტი ადამიანი დაკარგა, რაც მთლიანი მოსახლეობის 5 პროცენტი იყო. ასევე ქვეყნის ეკონომიკამ განიცადა უზარმაზარი დანაკარგები.¹

მარქსისტი და ზოგიერთი რეალისტი თეორეტიკოსი თვლის, რომ ურთიერთდამოკიდებულება გაზრდის კონფლიქტის შესაძლებლობას, დაიწყება კამათი, როგორ უნდა გადანაწილდეს სარგებელი, უფრო მეტად ასიმეტრიული გახდება ეკონომიკური ურთიერთობები. ბაზრის ღიაობა გავლენას ახდენს საშინაო განხეთქილებებზე, რადგან ის წარმოშობს დამარცხებულებს და გამარჯვებულებს და ცვლის ძალთა ბალანსს შიდა ჯგუფებისთვის.² ეს ყველაფერი ლიბანის შემთხვევაშიც ნათლად დადასტურდა.

ლიბანში 1946-1975 წლებში ეკონომიკა სწრაფ აღმავლობას განიცდიდა. კერძო სექტორი თამაშობდა დომინანტურ როლს ეკონომიკურ განვითარებაში. ქვეყნის კერძო სექტორს, ტრადიციულად, სამეწარმეო ხასიათი ჰქონდა. სამთავრობო პოლიტიკა უმეტესწილად იყო არაინტერვენცისტული და მხარს უჭერდა კერძო სექტორის ინიციატივებს. ქვეყნის შიგნით კონსერვატიული ფისკალური პოლიტიკა გრძელდებოდა. მონეტარულმა პოლიტიკამ მნიშვნელოვანი როლის თამაში დაიწყო მხოლოდ ომის დაწყებამდე რამდენიმე წლით ადრე. ეკონომიკური სანარმოების საჯარო სექტორის მართვა შემოიფარგლებოდა რამდენიმე კომუნალური გადასახადით. რაც შეეხება საგარეო სფეროს, თავისუფალი უცხოური მიმოცვლის სისტემა 1950-იანი წლებიდან დაიწყო, რათა კერძო სექტორი თავისუფლად ინტეგრირებულიყო დანარჩენ სამყაროსთან.

მთავრობა ომის წინა პერიოდში ფინანსური სტაბილურობის შესანარჩუნებლად ყველაფერს აკეთებდა. ლიბანელები აქტიურად ჩაერთვნენ გლობალურ ეკონომიკურ სისტემაში. ისინი

1 Samir Makdisi and Richard Sadaka. (2003) The Lebanese Civil War, 1975-1990. American University of Beirut Institute of Financial Economics 3: 13.

2 Ryan D. Griffiths and Ivan Savić. (2009) Globalization and Separatism: The Influence of Internal and External Interdependence on the Strategies of Separatism. PGDT 8: 436

მოიხიბლნენ უცხოური კაპიტალით. ასევე ქვეყანაში აქტიურად დაიწყო ფულის შემოდენა ლიბანური დიასპორის წარმომადგენელი ემიგრანტებისგან, განსაკუთრებით მათგან, ვინც აშშ-სა და სამხრეთ ამერიკაში ცხოვრობდნენ. ყოველწლიური საშუალო ეკონომიკური ზრდა 1950 წლიდან 1974 წლამდე დაახლოებით 7% იყო. ყოველწლიური ინფლაციის მაჩვენებელი 1971 წლამდე იყო დაახლოებით 2-დან 3 პროცენტამდე. შემდეგ მან დაიწყო სწრაფი ზრდა და ომის დაწყებამდე ბოლო სამი წლის განმავლობაში დაახლოებით 8 პროცენტს შეადგენდა. გარდა ამისა, მნიშვნელოვნად გაიზადრა ერთ სულ მოსახლეზე არსებული შემოსავალი ქვეყანაში. 1974 წლის მონაცემით, აღნიშნული მაჩვენებელი ქვეყანაში დაახლოებით \$1,200 იყო, რაც წარმოადგენდა იმ პერიოდში ერთ-ერთ ყველაზე მაღალ მაჩვენებელს განვითარებად ქვეყნებში. აღსანიშნავია, რომ ლიბანში საგანმანათლებლო სტანდარტებიც საკმაოდ მაღალი იყო: იმავე წელს სკოლაში ჩარიცხულთა რაოდენობა პირველ და მეორე საფეხურზე 74 პროცენტს წარმოადგენდა. არსებული მაჩვენებელი კვლავ მაღალი იყო მეზობელ არაბულ ქვეყნებში არსებულ სიტუაციასთან, ასევე სხვა ბევრ განვითარებად ქვეყანასთან მიმართებაში.

მიუხედავად ძლიერი ეკონომიკური ზრდისა, ქვეყანაში მნიშვნელოვანი სოციალურ-ეკონომიკური უთანასწორობა არსებობდა. ლიბანში შექმნილმა სიტუაციამ დაადასტურა ანტიგლობალისტების შეხედულებები: ბაზრის ღიაობა გავლენას ახდენს საშინაო განხეთქილებებზე, რადგან ის წარმოშობს დამარცხებულებსა და გამარჯვებულებს და ცვლის ძალთა ბალანსს შიდა ჯგუფებისთვის. ამ თეორიის მიხედვით, გლობალური ინტეგრაცია არის ასოცირებული სამოქალაქო ომების რისკის ზრდასთან.

გლობალიზაციას აქვს ძალიან ბევრი მიმზიდველი თვისება, რის გამოც სახელმწიფოებს სურთ გლობალურ სისტემაში ინტეგრირება. მათ სურთ მატერიალური სიმდიდრე, მაგრამ აღნიშნულ პროცესს ბევრი უარყოფითი შედეგიც ახლავს თან, რომლებიც ნათელს ხდიან, რატომ არ არის კარგი ბაზრის გახსნილობა.

განვადგომოთ ლიბანის სამოქალაქო ომის მაგალითის განხილვა. ეკონომიკური ღიაობის პირობებში საოცრად არათანაბარი განვი-

თარების დონე იყო ქვეყნის სხვადასხვა რეგიონში და მიღწეული შეზღუდული პროგრესი რეალურად ქმნიდა უფსკრულს მაღალი და დაბალი შემოსავლის მქონე ჯგუფებს შორის. 70-იანი წლების შუა პერიოდში ჩატარებული კვლევა მიუთითებს, რომ 1973-1974 წლებში ლიბანის მოსახლეობის 54% მაინც კლასიფიცირდებოდა, როგორც ღარიბი ან შედარებით ღარიბი; 25% იყო საშუალო კლასის წარმომადგენელი, ხოლო დარჩენილი 21% მდიდარი ან ძალიან მდიდარი იყო. სხვა განვითარებად ქვეყნებთან შედარებით, ეს უთანასწორობა არ იყო მკვეთრად გამოხატული, თუმცა ეს ყველაფერი კონტექსტში უნდა განვიხილოთ, რეგიონული უთანასწორობისა და კონფესიური ჯგუფების ზომების კუთხით. მაგალითად, საშუალო კლასის პოზიციები განსაკუთრებით შესამჩნევი იყო ბეირუთში (დომინირებდნენ სუნიტი მუსლიმები და ქრისტიანები) და ცენტრალურ მთიან რეგიონში (დომინირებდნენ ქრისტიანები); ვიდრე ისეთ რეგიონებში, როგორიც არის სამხრეთი, ბექა, უკიდურესი ჩრდილოეთი და აკკარი ჩრდილოეთში, სადაც დომინირებდნენ შიიტი და სუნიტი მუსლიმები. ამ დაჩაგრულ რეგიონებში მინის დიდ ნაკვეთებზე საერთო მფლობელობა და კლასებს შორის მნიშვნელოვანი სხვაობა არსებობდა. ეს სურათი ნათელ წარმოდგენას ქმნიდა იმისა, რომ კონფესიების მიხედვით არათანაბრად ნაწილდებოდა შემოსავალი, განსაკუთრებით შიიტური საზოგადოების მიმართ.¹

ეკონომიკური პროცესების შედეგად შესაძლებელია სახელმწიფოსა და მოქალაქეებს შორის ფსიქოლოგიური დისტანციის გაზრდა. ასეთი გაუცხოებული ჯგუფები პოლიტიკური და მატერიალური დახმარების მოპოვების მიზნით შეიძლება მიემხრონ სხვებსაც, რომლებთანაც უფრო ახდენენ საკუთარი თავის იდენტიფიცირებას და ავლენენ ფსიქოლოგიურ სიახლოვეს. ზოგადად, ბევრი მიიჩნევს, რომ ლიბანის პოლიტიკური სისტემა აუცილებლად უნდა შეცვლილიყო, რადგან აქ იყო კორუფციის მაღალი დონე, არაეფექტური, არასტაბილური და ერთ-ერთი ჯგუფის სასარგებლოდ ორიენტირებული სიტუაცია სუფევდა.

¹ Samir Makdisi and Richard Sadaka. (2003) *The Lebanese Civil War, 1975-1990*. American University of Beirut Institute of Financial Economics 3: 42.

გარდა ამისა, ამბოხი უფრო მიმზიდველი და შესაძლებელია, თუ დაფინანსების წყაროები არის ხელმისაწვდომი და ამის შესაძლებლობა კიდევ უფრო იზრდება ღია საზღვრების არსებობის პირობებში. გაზრდილი დონე გლობალიზაციისა შესაძლებლობას აძლევს აჯანყებულ ჯგუფებს, მიიღონ საგარეო მხარდაჭერა შიდა ხელისუფლებასთან დაპირისპირების დროს. ასევე გლობალიზაცია უადვილებს უცხოელ მხარდამჭერებსაც, აღმოუჩინონ დახმარება აჯანყებულ მოსახლეობას სურვილის შემთხვევაში. ხშირად ესენი არიან ქვეყნის დიასპორის წარმომადგენლები საზღვარგარეთიდან. მათი დახმარება შეიძლება იყოს გამოხატული ფინანსური სახით, იარაღის მიწოდებით ან საკუთარ მთავრობებზე ზეწოლით და მათგან აჯანყებულთათვის დახმარების მოთხოვნით.

ლიბანში საგარეო ფაქტორებმა მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ომის პროვოცირებაში, მის ხანგრძლივობასა და შემდეგ დასასრულშიც. სირია და ისრაელი თავიდანვე აქტიურად იყვნენ ჩართულნი ლიბანის სამოქალაქო კონფლიქტის მსვლელობაში. მთლიანობაში 30 მილიარდი დოლარი შევიდა გარე დაფინანსებიდან ქვეყანაში სამოქალაქო ომის პერიოდში.¹

ამასთანავე მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ ის, ქვეყანა თავად ერთვება თუ არა საერთაშორისო ბაზარში, არამედ მისი მეზობელი ქვეყნებიც რამდენად არიან ამ სისტემის წევრი. ლიბანის შემთხვევაში მის მეზობელ სახელმწიფოებს ჩაკეტილი ეკონომიკური სისტემა ჰქონდათ შენარჩუნებული და ნაკლებად იყვნენ ჩართულნი გლობალურ ეკონომიკურ სისტემაში. მკვეთრად საპირისპიროდ მეზობელმა ქვეყნებმა დაიწყეს კონტროლი მიმოცვლაზე და მისცეს საჯარო სექტორს წამყვანი როლის თამაშის უფლება ეკონომიკის განვითარებაში.

გლობალიზაციამ სახელმწიფოებზე სხვადასხვა სახის გავლენა შეიძლება მოახდინოს. ის შეიძლება დიდი ეკონომიკური მიღწევების საფუძველი გახდეს. თუმცა სახელმწიფოებმა სუსტი ინსტიტუტებით ნაკლებად შეიძლება, გაუძლონ გლობალიზა-

1 Samir Makdisi and Richard Sadaka. (2003) The Lebanese Civil War, 1975-1990. American University of Beirut Institute of Financial Economics 3: 31.

ციის მღელვარე ბუნებას. ამ ყველაფერმა შეიძლება, გამოიწვიოს სახელმწიფოს შიდა ინსტიტუტების შესუსტება. საერთაშორისო სისტემაში ინტეგრირებას თან სდევს მთელი რიგი შოკები, გლობალიზაციის მოულოდნელი შოკი დიდი ალბათობით უფრო გამოიწვევს დესტაბილიზაციას, ვიდრე ქვეყნის აღზევებას. სწორედ მსგავსი რამ მოხდა ლიბანის შემთხვევაში. ახალჩამოყალიბებულმა და თან მულტიკონფესიურმა სახელმწიფომ ვერ გაუძლო ეკონომიკური გლობალიზაციის გამოწვევებს.

თანამედროვე მსოფლიოში ეკონომიკური გლობალიზაცია ფართოდ გავრცელებული და ყოვლისმომცველი პროცესია, აქედან გამომდინარე აუცილებელია მისი როგორც დადებითი, ასევე უარყოფითი მხარეების დეტალური გაანალიზება. მნიშვნელოვანია, განისაზღვროს ის ზეგავლენა, რომელიც ბაზრების გახსნამ შეიძლება იქონიოს სამოქალაქო ომების გაღვივებაზე. აღნიშნულ საკითხზე მკვლევარებს შორის არსებობს თეორიული დაპირისპირება.

მოცემულ ნაშრომში ლიბანის სამოქალაქო ომის მაგალითზე სხვადასხვა ფაქტების გაანალიზებითა და კაუზალური კავშირების დამყარებით ნათელი ხდება, რომ ეკონომიკურმა გლობალიზაციამ ხელი შეუწყო აღნიშნული კონფლიქტის გაღვივებასა და განვითარებას.

გლობალიზაცია, ეჭვგარეშედ, ზრდის მსოფლიო მწარმოებლურობას და ეხმარება მილიონობით ადამიანს სიღარიბის დაძლევაში, ასევე აძლიერებს თანამედროვე სახელმწიფო სტრუქტურის ზოგიერთ ასპექტებს. თუმცაღა, იგივე მექანიზმებმა, რომლებიც იწვევენ კეთილდღეობას, შეიძლება, გამოიწვიონ არც თუ სასიამოვნო ცვლილებები, შეცვალონ ტრადიციული კონცეფცია მსოფლიოში, გავრცელებული ეკონომიკური, სოციალური და პოლიტიკური ურთიერთობები. როდესაც გლობალიზაციის ზრდის ტემპები იმდენად დიდია, რომ სახელმწიფოს აღარ შეუძლია მასთან გამკლავება, ამ ყველაფერმა შეიძლება სამოქალაქო ომიც გამოიწვიოს.

ლიბანის სამოქალაქო ომი არის ერთ-ერთი თვალნათელი მაგალითი ყოველივე ამისა. რა თქმა უნდა, ერთი კონკრეტული ქეისის

შედეგების საყოველთაოდ გაზიარება და მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ მომხდარ ყველა სამოქალაქო ომზე მისი განზოგადება არ იქნება მართებული, მაგრამ აღნიშნულ კვლევას დიდი მნიშვნელობა შეიძლება მიენიჭოს. მას თავისი წვლილი შეაქვს ეკონომიკური გლობალიზაციის სამოქალაქო ომებზე უარყოფითი გავლენის გამოაშკარავებასა და გაანალიზებაში.

REFERENCES:

1. Bussmann, Margit and Gerald Schneider. (2007) When Globalization Discontent Turns Violent: Foreign Economic Liberalization and Internal War. *International Studies Quarterly* 51 (1):79-97.
2. de Soysa, Indra, and Hanne Fjelde. (2010) Is the hidden hand an iron fist? Capitalism and Civil Peace, 1970-2005. *Journal of Peace Research* 47 (3): 287-298.
3. Flaten, Ranveig Drolsum, and Indra de Soysa. (2012) Globalization and Political Violence, 1970-2008. *International Interactions* 38:622-646.
4. Griffiths, Ryan D. and Ivan Savić. (2009) Globalization and Separatism: The Influence of Internal and External Interdependence on the Strategies of Separatism. *PGDT* 8: 429-454
5. Hartzell, Caroline A.; Hoddie, Matthew and Molly Bauer. (2010) Economic Liberalization via IMF Structural Adjustment: Sowing the Seeds of Civil War? *International Organization* 64 (02): 339-356.
6. Krause, Volker and Susumu Suzuki. (2005) Causes of Civil War in Asia and Sub-Saharan Africa: A Comparison. *Social Science Quarterly* 86(1):160-177
7. Makdisi, Samir and Richard Sadaka. (2003) The Lebanese Civil War, 1975-1990. *American University of Beirut Institute of Financial Economics* 3:1-53
8. Martin, Philippe; Thoenig, Mathias and Thierry Mayer. (2008) Civil Wars and International Trade. *Journal of the European Economic Association* 6 (2/3): 541-550.

9. Nieman, Mark David. (2011) Shocks and Turbulence: Globalization and the Occurrence of Civil War. *International Interactions*, 37:263–292

10. Zahar, Marie-Joelle.(2000/2001) Is All the News Bad News for Peace? Economic Agendas in the Lebanese Civil War. *International Journal* 56(1):115-128

THE INFLUENCE OF ECONOMIC GLOBALIZATION ON CIVIL CONFLICTS

Nestan Jachvliani, Nana Lobjanidze,
Salome Lomsadze, Amza Chargazia
Bachelor Students of TSU, Second Course.

Resume

Globalization - this is a process which has an important influence on political and economic events worldwide. There is no doubt that it plays a positive role, especially in the developing countries, but, on the other hand, we want to show the negative effects of globalization on this countries. When the integration with global market is supposed to prevent the list of problems in the country, it all happens otherwise. There is a causal link between the process of globalization and the process of coming into civil conflicts. In this work there will be shown the case of Lebanon, as one of the best examples of the economic growth and as one of the most experienced countries in civil wars (15 years from 1975 to 1990). The economic globalization became the main factor of provoking and lengthening this war. The main purpose of this work is showing the general situation, facts and connections between them. That will prove the effects of globalization process on country's inner confrontations.

Keywords: globalization, negative effects, civil wars, economy, global market, causality, conflicts.